

Editörden

Jade Cemre Erciyes

2017 Kasım ayında devraldığım Kafkasya Çalışmaları – Sosyal Bilimler Dergisi'nin (ya da bundan sonra bahsedeceğim kısa adıyla JOCAS'ın) editörlük görevinde ilk editöryel yazım. Yrd. Doç. Dr. Murat Topçu, Dr. Zeynel Abidin Besleney, Doç. Dr. Ümit Ekin ve Yrd. Doç. Dr. Tufan Turan'ın editörlüğünde 2015 yılında yayın hayatına başlayan JOCAS, 2017 sonuna gelindiğinde 5 sayı yayınlanmıştı. İlk 5 sayıda Türkçe 9, İngilizce 10 ve Rusça 7 toplamda 26 özgün araştırma makalesi yayınlandı. Bunlardan 14'ü tarih alanında, kalan 12'si sosyoloji, siyaset bilim, etnografi-kültür ve dil çalışmaları alanlarının kesişiminde yer alan, farklı disiplinler arası yaklaşımlar ve araştırma yöntemleri kullanan makalelerdi.

Bugüne kadar yapılanlar yayınlanma amaçlarında belirtildiği gibi farklı disiplinlerden akademisyenler ve araştırmacılar arasında bir köprü işlevi görerek Kafkasya çalışmalarını tarihi, sosyolojik, politik ve ekonomik bir formasyon olarak genişletilmesi ve derinleştirilmesi önceliğiyle hareket etmiş böylece Türkiye'de Kafkasolojinin akademik bir disiplin olarak oluşmasına katkıda bulunmaya başlamıştır. Bu, editörlerin ve Türkiye, Kafkasya ve Avrupa'da birçok akademisyenin özverili çalışmaları sayesinde olmuştur.

Dergide araştırma makalelerinin yanı sıra daha önce farklı dillerde yayınlanmış özgün ve ileride başka çalışmalara yol gösterebilecek nitelikteki akademik çalışmalar ya da araştırmacıların ve ilgililerin çok kıymetli bulacağı arşiv niteliğindeki belgelerin tercümeleri de yayınlanıyor. İlk 5 sayıda yazar ya da yayıncılarından izin alınabilen 7 makale ve arşiv niteliğindeki çeşitli belgeler Türkçe akademik literatüre kazandırıldı. Bu noktada özellikle gönüllü çevirmenlik ve editörlük yapan akademisyenlerin desteği üretimin çok dilli ve çok yönlü olarak devam etmesi için çok kıymetli.

Editörlük görevine başladığım günden beri, yayın imtiyaz sahibi ve genel yayın editörümüz Murat Topçu ile birlikte öncelikle tamamıyla TÜBİTAK tarafından ücretsiz sunulan bir akademik dergi veri tabanı olan Dergipark (ULAKBİM) üzerine taşınan dergimizi sistemin güncel

yapısına uygun hale getirmeye çalıştık. Dergipark üzerinden sunulmak JOCAS'a birçok farklı avantaj sağlıyor. Bunlardan ilki herhangi bir kurumun (örneğin bir üniversitenin) sponsorluğunda olmayan dergimizin uluslararası akademik makale tarama veri tabanlarına ulaşımı için koşul olarak sunulan bazı imkanların (örneğin ücretli olarak edinilen DOI numaraları) ya da belli teknik alt yapıların ULAKBİM tarafından ücretsiz olarak sunulması. Kabul süreci için 2-3 yıl bizi takip edecek olan SCOPUS gibi hem Rusya'da hem de Türkiye'de puan almak ve akademik yükselme için önemli sayılan bazı veri tabanlarına girme süreçlerinde kontrolü kolaylaştırdığı ve temel yapısal taleplere göre sürekli olarak güncellemeler sunduğu için de bu sistemde olmak avantaj sağlıyor. Teknik sorunlarla ilgilenen, sorularımıza cevap veren uzmanların kurdukları sistem hem dergi ile ilişkili verilerin güvenliğine hem de kör hakemlik sürecinin gerektiği şekilde "şeffaflığına" da olanak veriyor.

Ancak bu tür hazır sistemleri kullanmanın bizim gibi "uluslararası" ve çok dilli dergiler için bazı sıkıntıları da oluyor. Özellikle Rusçadan başka dil bilmeyen Kafkasoloji uzmanı akademisyenleri, sistemin henüz Rusça seçeneği sunmuyor olması sebebiyle, hakemlik ya da makale gönderme süreçlerine dahil ederken oldukça zorlanıyoruz. Ayrıca kullanıcı giriş seçenekleri sürekli güncellendiği için açıklamalarımızı sisteme uygun şekilde 3 dilde düzenlerken sorunlarla karşılaşyoruz. Ancak ULAKBİM ile işbirliği içinde bu süreçleri iyileştirmeye çalışıyoruz.

Son 3 ayda yoğun şekilde makale yazım kurallarımızı uluslararası açık kaynak, akademik makale yazım standartlarına uygun hale getirdik. Birçok yeni ulusal ve uluslararası makale tarama veritabanına başvurduk ya da kaydolduk. Yavaş yavaş tüm makalelerimiz için yayımlandıkları diller dışındaki 2 dilde "genişletilmiş" özetler oluşturmayı planlıyoruz. Bu şekilde derginin o dilleri bilmeyen okuyucuları tarafından da içerik olarak daha rahat takip edilmesini sağlayacağız.

Önümüzdeki yıl içinde okuyucularımıza iki İngilizce özel sayı sunacağız. Bunlardan ilki Madina Tlostanova'nın editörlüğünü üstlendiği Diaspora'dan Kafkasya'ya Toplumsal Cinsiyet Özel Sayısı. Dergiye önümüzdeki aylarda internet sayfamızdan ulaşabileceksiniz. İkinci özel sayımız ise ilk editöryel yazımın da ana konusu olan

geçtiğimiz Kasım ayında İsveç'in Malmö şehrinde Malmö Üniversitesi Kafkasya Çalışmaları tarafından 23-24 Kasım 2017 tarihlerinde düzenlenmiş olan "Circassians in the 21st Century: Identity and Survival – in the homeland and diaspora" ("21. nci Yüzyılda Çerkesler: Anavatanda ve Diasporada Kimlik ve Hayatta Kalma") konferansından bazı makalelerden oluşacak bir özel sayı. Bu özel sayının editörlüğünü ise dergimizin yayın kurulunda bulunan ve ilk kuruluşundan beri destek veren Lars Hansen ve danışma kurulunda bulunan Karina Vamling yapacaklar.

Malmö'de düzenlenen 21. nci Yüzyılda Çerkesler konferansında çok değerli misafir konuşmacılar vardı. Ancak daha önemlisi, hemen öncesinde düzenlenen 2. nci Rusya ve Kafkasya Bölge Araştırmaları (RUCARR) Konferansı sebebiyle dinleyicilerin Kafkasya'nın ve Rusya'nın her bölgesiyle ilgilenen geniş bir kitleden oluşması oldu. Hatta bazı konuşmacılar RUCARR konferansında da Kafkasya ve Çerkesler ile ilgili sunumlar yaptılar. Bunlardan biri Almanya'dan katılan konuşmacı Olexandr Polianichev'in "Colonial Entanglements: The Expulsion of the Adyghe as a Challenge to the Russian Nationality" (Sömürgeci Karmaşıklıklar: Adıgelerin Sürülmelerinin Rus Milliyetine Tehdidi) idi. Konuşmacının sözlerini Çerkeslerin sonsuza kadar bölünmüş bir millet olacağı ifadesiyle bitirmesi katılımcıları aynı gün başlayacak olan konferansın temel sorusuna hazırlamak ister gibiydi.

21. nci Yüzyılda Çerkesler Konferansı'nın açılışının hemen ardından geçtiğimiz aylarda Erdoğan Boz tarafından Türkçe'ye kazandırılan (ve bu sayımızda hakkında Nejan Tulgar tarafından yazılmış bir değerlendirme yazısı bulacağınız) Çerkes Soykırımı kitabının yazarı Walter Richmond'ın "Tiflis Arşivleri bize aslında ne söylüyor?" başlıklı konuşması yer aldı. Konuşmasında Tiflis arşivinden aldığı belgelerin tümünü inceleme, analiz etme ve kitabında kullanma şansı olmadığını, bu değerli belgelerin ve kendisine verilmeyen daha birçok belgenin daha analiz edilmesinin önemli olduğunu söyleyen Richmond, isteyen araştırmacılar ile beraber çalışma olasılıklarının değerlendirilebileceğini dile getirdi.

İkinci davetli konuşmacı ise JOCAS dergisinin kurucu editörlerinden "Türkiye'de Çerkes Diasporasının Siyasi Tarihi" adlı kitabı Bilgi Üniversitesi Yayınları'ndan 2016 yılında çıkmış olan Zeynel Abidin

Besleney'di. Besleney, Türkiye'de Doğu Marmara Bölgesi'nde Çerkes Kimliğinin Gastromilliyetçilik ve Etno-turizm ile Hayatta Kalışı ve Dönüşümü (Survival and Transformation of Circassian Identity in the Eastern Marmara Region in Turkey through Gastronationalism and Ethno-Tourism) başlıklı fotoğraflar ve lezzetli hikayelerle dolu rengarenk bir konuşma yaptı. Özellikle daha önce Kafkasya'da etno-turizm üzerine araştırma yapmış olan dinleyiciler diasporada bu pek de araştırılmamış konuya oldukça ilgi gösterdi.

İki konuşmacının ardından kendisi de bir konuşma yapmak için gelecekte ani bir şekilde hayatını kaybeden Ürdün'den Çerkes araştırmacı Amjad Jaimoukhua hakkında Lars Hansen bir anma konuşması yaptı. Çerkesler: Bir el kitabı (The Circassians: a Handbook) ve Çerkesler hakkında yazılmış 2000'den fazla eserin kaynakça bilgilerini içeren Çerkesler Bibliografyası (Circassian Bibliography) gibi önemli eserleri ile tanınan Jaimoukhua'nın ölümü Kafkasoloji açısından üzücü bir kayıptır.

Sonrasında verilen arada sivil toplum örgütlerinin ve bazı belgelerin poster sunumları gerçekleşti. Poster sunumlarına örgütleri temsilen sorulara cevap veren gönüllüler ve görevliler eşlik ettiler. Nuremberg Çerkes Kültür Derneği (Almanya); Çerkes Yardım Derneği, (Ürdün); Çerkes Kadınları Teavün Cemiyeti ve Çerkes Dernekleri Federasyonu, KAFFED, Adige Dil Derneği, (Türkiye); Tiflis Çerkes Kültür Merkezi (Gürcistan); Çerkes Geri Dönüş Kurumu (Circassian Repatriation Organisation), Çerkes Kongresi ve Çerkes Birliği (Circassian Congress and Circassian Union)'nin poster sunumları konferans katılımcıları tarafından ilgiyle karşılandı.

Kapanış oturumunda ise yine bu sayımızda bir makalesi de yer alan, yayın kurulumuzun değerli üyesi Sufian Zhemukhov'un Soçi Olimpiyatları ile ilgili konuşması yer aldı. Zhemukhov'un aynı konu hakkında İngilizce yayınlanan kitabı ile ilgili bir değerlendirme yazısını da bu sayımızda bulabilirsiniz.

İkinci gün paralel oturumlarda düzenlenen 6 panelde toplam 16 konuşmacı yer aldı. Kafkasya'dan, diasporadan ve Avrupa'nın farklı yerlerinden araştırmacıların renkli konuşmalarına yoğun tartışmalar eşlik etti. Kapanış yorumlarında Madina Tlostanova'nın özellikle vurguladığı gibi genç kadın araştırmacılar, yeni araştırma yöntemleriyle ve içeriden araştırmacılar olarak büyük heyecan

duyarak yaptıkları araştırmaları sunduklarında Kafkasoloji / Çerkes araştırmaları alanının değişmeye ve dönüşmeye başladığının kanıtı olacak çok önemli konuşmalar yaptılar. Didem Baş Bilge'nin Suriyeli Çerkes Mülteciler hakkında tarihten günümüze kimlik ve varoluşlarının arka planı, daha sonra Türkiye'ye getiriliş süreçleri, Türkiye'deki yaşam mücadeleleri sırasında diasporanın gösterdiği birlikteliğe dair konuşması dinleyicilerden yoğun ilgi gördü.

Anadolu Üniversitesi'nden Ufuk Çevik'in diasporadan anavataana turistik ziyaretlerin mekansal bağları ile ilişkisi hakkındaki konuşması, konferansın diasporadan Kafkasya'ya uzanan önemli örneklerinden biri oldu. Roma Üniversitesi'nden Giuliano Bifulchi Irak Çerkesleri ve Truman Enstitüsü'nden Chen Bram'ın İsrail ve Amerika'daki küçük ölçekli Çerkes diasporalarının varoluş mücadeleleri ile ilgili yaptıkları sunumlar diasporalar arasındaki iletişimin ve etkileşimin Kafkasya ile ilişkiler kadar önemli olduğunu ortaya koydu. Bifulchi'ye göre Irak'ta 30 ila 50 bin arasında Çerkes yaşıyor. 2016 yılında Irak hükümetinden eşit haklar ve azınlık olarak yasal koruma talep edebilmek için Irak Çeçenya ve Dağistan ile Dayanışma ve Çerkes Derneği'ni kuran Kafkas diasporasının varolma mücadelesinin Irak'taki karışıklıklar ve DAES'den de olumsuz şekilde etkilenmeye devam ettiğini söyledi. Chen Bram'ın sayıları sadece birkaç bin olan İsrail ve New Jersey, Amerika'daki Çerkesler hakkında söyledikleri ise başta evlilik, anadilin korunması ve eğitim alanında olmak üzere sürekli olarak varoluş sorunlarıyla mücadele içinde olduklarını ortaya koydu. Özellikle bu noktada diğer diasporalar ile iletişimde olmaları, Çerkes olan ancak kendi gruplarından olmayan kişilerle evlilik imkanı sunması açasından önemli bir rol oynuyor. İsrail diasporasının İsrail okullarında dolaşarak Çerkes soykırımı üzerine eğitimler vermeleri ve New Jersey diasporasının akademik kurumlarla kurdukları işbirliği üzerinden aynı konuya uluslararası akademik bir ilgi uyandırabilmiş olmaları da diasporanın kimlik mücadelesi ile ilgili önemli örnekler olarak ön plana çıkıyor.

Adığey Devlet Üniversitesi'nden Marziyat Bidanok'un Çerkes dili ve Çerkes kültürünün küreselleşme karşısında varoluş mücadelesi hakkındaki sunumunun odağı yeni neslin anadilini kaybettiği ancak koruması gerektiği tartışmasına odaklandı. Son panelde ise benim de içlerinde olduğum dört konuşmacı yer aldı. Bu sayımızda yüksek lisans

tez araştırmasından yazdığı bir makalesini yayınladığımız Sosyolog Dijan Özkurt, 2000'lerden itibaren yeni tip örgütlenme pratikleri gösteren Çerkes gruplarından Kafkasya Forumu'nu incelediği araştırmasını sundu. Forum'un özellikle genç ve kentli Çerkeslerden oluşan örgütlenmesinin modern teknolojik imkanları kullanarak daha küresel bir düzeyde örgütlenme gerçekleştirebiliyor olmasından, Forum üyelerinin hem Çerkes kimlikleri hem de sahip oldukları diğer kimliklerin keşişiminde öznelliklerini ve politik eylemliliklerini kurabilmelerinden bahseden Özkurt, Forum'un Türkiye içerisindeki eylemlerinin sadece Çerkes kimliğinden beslenmeyişinin örgütlenen uluslararası eylemlerde de gözlemlenebildiğini ortaya koydu.

Yine son panelde Amerika'dan gelerek otoetnografik yöntemle (kendi yaşam hikayesi üzerinden) Çerkes kimliğinin açık toplumlardaki varoluş mücadelesinden ve çeşitlenmesinden bahseden Yasmine Shawwaf'da dinleyicilerden büyük ilgi gören bir sunum yaptı. Genç bir "hibrit-Çerkes" kadınının kendi içinde ve çevresiyle iletişimde, örneğin Ürdün'de uzun yıllar sonra kavuştuğu akrabalarıyla ilişkisinde, ya da akademik dünyada ve günlük hayatta karşılaştığı Çerkes olmayanlarla konuşmalarında, ailesi, sevdiği ve arkadaşlarıyla yaşantısında sürekli değişen, farklılaşan, yeni anlamlar kazanan Çerkesliği ile ilgili sunumu, diasporayı ve anavatandaki Çerkesleri tek bir kalıba ya da tek bir tanıma sığdırmaya çalışan yaklaşımlara güçlü bir karşı duruş olarak Konferansta önemli bir tartışmaya zemin açtı.

1990'ların sonunda mIRC (Internet Sohbet Platformu) kullanan Çerkesler ile ilgili benim yaptığım araştırmanın sunumu ise konferansın yine önemli argümanlarından biri olan "yakın dönemde" Çerkeslerin internet üzerinden örgütlenmeye başladıkları önermesi hakkında bir başka soru işaretini ortaya attı. Dünyadaki diasporalardan daha erken dönemde internet üzerinden örgütlenebilen Çerkeslerin henüz küresel düzeyde bir örgütlenmeye gidememiş olmalarında sebep Shawwaf'ın konuşmasında örneklenen yerel düzeyde farklılaşan ve küreselleşen Çerkes kimlikleri mi acaba?

Büyük çaplı ve birbirinden farklı küçük ölçekli yaşantı ve araştırmalara ses veren Malmö 21.nci Yüzyılda Çerkesler Konferansı, Çerkeslerin kimliklerini koruma ve var olma mücadeleleri konusunda araştırmacılara birçok yeni soru daha sordurarak sona erdi. Makale haline gelmeyen sunumların bir kısmına ve katılımcılarının yaptıkları

sunumların özetlerine Malmö Üniversitesi Kafkasya Çalışmaları'nın resmi internet sitesinden ulaşabilirsiniz.¹

Bu yazım özellikle Malmö'deki konferansa ve derginin geçmişine odaklansa da geçtiğimiz ay İzmir Ege Üniversitesi'nde yapılmış olan "Kafkasya Kökenlilerin Hafıza Mekanları Çalıştayı"na da kısaca değinmek istiyorum. Doç. Dr. Abdullah TEMİZKAN, Doç. Dr. Yahya Kemal TAŞTAN, Tuğba ERDEM ve Didem ÇATALKILIÇ tarafından gerçekleştirilen aynı isimli TÜBİTAK 1001 projesinin kapanış etkinliği olarak düzenlenen çalıştaya, Türkiye'nin birçok yerinden konuşmacılar katıldı. Çalıştay sunumlarını ve yayınlanacak olan proje rapor ve çalışmaları bir sonraki sayımızda detaylıca değerlendirmeyi umarak bugün sadece çalıştayda detaylıca tartışılan birkaç önemli konuya değinmek istiyorum. Dergimiz editörü Murat Topçu'nun sunumunda ortaya koyduğu, hazırlanan akademik çalışmalarda isimlendirme konusunda iç tutarlılığın olmayışı, Çerkesler arasında içeriden de dışarıdan da araştırmacı olarak araştırma yapmanın henüz detaylıca ortaya koyulmamış olan zorlukları (ki bu konuda JOCAS'ın beşinci sayısında yayınlanan Setenay Nil Doğan'ın makalesinde bazı tartışmalar dile getirilmiştir), tarihsel metinlerin hafıza transferinde oynadıkları roller ve bunların günümüze aktarımlarında çıkan sorunlar yine önümüzdeki yıllarda Kafkasoloji alanında çalışacakları meşgul edecek önemli araştırma sorularıdır.

Malmö'deki konferans ve İzmir'deki çalıştaydan çıkan en önemli sonuç, yazımın başında da söz ettiğim gibi, Kafkasya çalışmaları alanında ortaya bilimsel, disiplinler arası, çok dilli ürünler çıkarabilmek için alanda çalışan uzmanların öneri ve katkılarını işbirliği içinde hayata geçirebilmeleridir. Bu vesileyle bir kez daha bu sayıda ve önceki sayılarda editör, yazar, hakem, çevirmen olarak katkı sağlayan tüm akademisyenlere teşekkür ederim. Yeni sayılarda dergimize katkı sağlamak isterseniz jocasdergi@gmail.com adresinden iletişime geçebilirsiniz.

---

¹ <https://caucasusstudies.mah.se>

